

УДК 351.741

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.2.38>

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ МІЖВІДОМЧОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СФЕРІ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ ЯК УМОВА ЇЇ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ

Кубаєнко А.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,**доцент кафедри оперативно-розшукової та поліцейської діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ORCID: 0000-0002-6648-9764

Кубаєнко А.В. Інституціоналізація міжвідомчої взаємодії у сфері ювенальної превенції як умова її результативності.

У статті здійснено комплексний аналіз інституціоналізації міжвідомчої взаємодії у сфері ювенальної превенції як ключової умови її результативності в сучасних безпекових умовах. Актуальність обраної проблематики зумовлена тривалим правовим режимом воєнного стану, зростанням соціальних ризиків для дітей, посиленням процесів внутрішнього переміщення населення та підвищенням рівня соціальної дезадаптації неповнолітніх, що потребує якісно нових підходів до організації превентивної діяльності органів публічної влади.

Метою статті є з'ясування сутності та змісту інституціоналізації міжвідомчої взаємодії у сфері ювенальної превенції, обґрунтування її системоутворюючого значення для підвищення ефективності превентивної діяльності Національної поліції України та визначення основних напрямів удосконалення організаційно-правових механізмів взаємодії в умовах воєнного та поствоєнного періодів.

У роботі проаналізовано сучасний стан міжвідомчої взаємодії між підрозділами ювенальної превенції, органами місцевого самоврядування, службами у справах дітей, закладами освіти, соціальними та медичними установами. На основі узагальнення статистичних даних Національної поліції України та наукових підходів вітчизняних учених доведено, що фрагментарність і несистемність взаємодії істотно знижують результативність превентивних заходів щодо неповнолітніх.

Запропоновано авторське визначення інституціоналізації міжвідомчої взаємодії у сфері ювенальної превенції як цілеспрямованого адміністративно-правового процесу нормативного, організаційного та процедурного закріплення стійкої, обов'язкової та скоординованої співпраці суб'єктів превентивної діяльності з метою забезпечення ефективного захисту прав і законних інтересів дитини. Обґрунтовано, що така інституціоналізація забезпечує перехід від реактивної до проактивної моделі ювенальної превенції, орієнтованої на раннє виявлення ризиків та недопущення віктимізації неповнолітніх.

Сформульовано практичні пропозиції щодо нормативного закріплення обов'язковості міжвідомчої взаємодії, розвитку координаційних механізмів на місцевому рівні, цифровізації інформаційного обміну та посилення відповідальності суб'єктів превентивної діяльності. Зроблено висновок, що інституціоналізація міжвідомчої взаємодії є базовою передумовою формування ефективної системи ювенальної превенції, здатної функціонувати в умовах воєнного та поствоєнного розвитку держави.

Ключові слова: ювенальна превенція, міжвідомча взаємодія, інституціоналізація, превентивна діяльність поліції, поліцейська діяльність, захист прав дитини, воєнний стан.

Kubaienko A.V. Institutionalization of interagency interaction in the field of juvenile prevention as a condition for its effectiveness.

The article provides a comprehensive analysis of the institutionalization of interagency interaction in the field of juvenile prevention as a key condition for its effectiveness in contemporary security circumstances. The relevance of the selected topic is обусловлена the prolonged legal regime of martial law, the growth of social risks for children, the intensification of internal displacement processes, and the increasing level of social maladjustment of minors, all of which require qualitatively new approaches to the organization of preventive activities of public authorities.

The purpose of the article is to clarify the essence and content of the institutionalization of interagency interaction in the field of juvenile prevention, to substantiate its system-forming significance for enhancing the effectiveness of the preventive activities of the National Police of Ukraine, and to identify the main directions for improving organizational and legal mechanisms of interaction under martial law and in the post-war period.

The study analyzes the current state of interagency interaction between juvenile prevention units, local self-government bodies, child protection services, educational institutions, social and medical

establishments. Based on the generalization of statistical data of the National Police of Ukraine and scientific approaches of domestic scholars, it is proven that the fragmentation and lack of systemic coordination in interagency interaction significantly reduce the effectiveness of preventive measures aimed at minors.

An author's definition of the institutionalization of interagency interaction in the field of juvenile prevention is proposed as a purposeful administrative and legal process of normative, organizational, and procedural consolidation of stable, mandatory, and coordinated cooperation among subjects of preventive activity in order to ensure effective protection of the rights and legitimate interests of the child. It is substantiated that such institutionalization ensures a transition from a reactive to a proactive model of juvenile prevention, focused on early risk identification and the prevention of secondary victimization of minors.

Practical proposals are formulated regarding the normative consolidation of the mandatory nature of interagency interaction, the development of coordination mechanisms at the local level, the digitalization of information exchange, and the strengthening of responsibility of subjects of preventive activity. It is concluded that the institutionalization of interagency interaction constitutes a fundamental prerequisite for the formation of an effective juvenile prevention system capable of functioning under conditions of martial law and in the post-war development of the state.

Key words: juvenile prevention, interagency interaction, institutionalization, police preventive activity, policing, protection of the rights of the child, martial law.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку превентивної діяльності органів поліції в Україні характеризується суттєвим ускладненням соціальних процесів, зумовлених тривалим правовим режимом воєнного стану, масштабними внутрішніми переміщеннями населення, зростанням рівня соціальної дезадаптації дітей та підвищенням ризиків їх втягнення у протиправну поведінку. За таких умов ювенальна превенція набуває особливого значення як один із ключових напрямів забезпечення публічної безпеки та захисту прав дитини, водночас виявляючи низку системних проблем, пов'язаних із фрагментарністю та несистемністю міжвідомчої взаємодії суб'єктів, залучених до превентивної діяльності.

Незважаючи на наявність нормативно визначених повноважень органів поліції, служб у справах дітей, закладів освіти, соціального захисту та охорони здоров'я, відсутність належного рівня інституціоналізації міжвідомчої взаємодії призводить до дублювання функцій, розмитості відповідальності та зниження результативності превентивних заходів щодо неповнолітніх. Особливої гостроти ця проблема набуває в контексті поствоєнного відновлення, коли держава стикається з необхідністю формування стійких механізмів соціальної реінтеграції дітей, які зазнали наслідків воєнного стану.

У зв'язку з цим актуалізується потреба у науковому осмисленні інституціоналізації міжвідомчої взаємодії як цілісного організаційно-правового механізму, здатного забезпечити підвищення результативності ювенальної превенції в умовах трансформації правоохоронної та соціальної політики держави.

Мета статті полягає у з'ясуванні сутності та змісту інституціоналізації міжвідомчої взаємодії у сфері ювенальної превенції, обґрунтуванні її значення для підвищення результативності превентивної діяльності органів поліції та визначенні напрямів удосконалення відповідних організаційно-правових механізмів.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика міжвідомчої взаємодії у превентивній діяльності Національної поліції України, зокрема у сфері ювенальної превенції, посідає важливе місце у сучасних адміністративно-правових дослідженнях. У працях О.Ю. Салманової розкрито адміністративно-правові засади міжвідомчої взаємодії поліції з іншими суб'єктами протидії домашньому насильству, що має безпосереднє значення для захисту прав дітей. Дисертаційне дослідження В.В. Дудченка присвячене нормативному та організаційному забезпеченню взаємодії органів ювенальної превенції з органами місцевого самоврядування, що дозволяє окреслити інституційні межі такої співпраці.

Праці К.А. Гурковської, О.В. Кузніченко та А.О. Стариченко зосереджені на практичних проблемах взаємодії поліцейських підрозділів у сфері захисту прав дітей. Значний внесок у дослідження ювенальної превенції в умовах воєнного стану зроблено Є. Кобком, В. Ортинським та О.В. Крижановською, які наголошують на зростанні ролі міжвідомчої координації у кризових безпекових умовах. Водночас питання інституціоналізації міжвідомчої взаємодії як умови результативності ювенальної превенції потребує подальшого комплексного наукового осмислення.

Виклад основного матеріалу. Практика реалізації ювенальної превенції в Україні в умовах воєнного стану переконливо засвідчує, що її результативність безпосередньо залежить від рівня інституціоналізації міжвідомчої взаємодії між органами поліції, органами місцевого самоврядування, закладами освіти, службами у справах дітей, соціальними та медичними інституціями. Так, за даними Звіту Національної поліції України про результати роботи у 2024 році, превентивна діяль-

ність у дитячому середовищі набула системного характеру та охопила як безпековий, так і соціально-гуманітарний виміри [1].

Зокрема, упродовж 2024 року за безпосередньої участі поліцейських евакуйовано понад 22 тис. осіб, серед яких майже 4 тис. дітей, що свідчить про виконання поліцією не лише правоохоронних, а й соціально-захисних функцій. Одним з прикладів міжвідомчої координації є діяльність поліцейських груп «Білі янголи», які здійснювали евакуацію дітей, надання першої медичної допомоги, доставку гуманітарних вантажів та взаємодію з медичними й соціальними службами [1].

Важливим індикатором ефективності інституційної взаємодії є реалізація проєкту «Безпечна школа», у межах якого проведено десятки тисяч обстежень безпекової інфраструктури закладів освіти та створено службу освітньої безпеки, що функціонує на міжвідомчих засадах. Сукупність наведених показників підтверджує, що саме інституціоналізована, нормативно й організаційно закріплена взаємодія виступає ключовою умовою результативності ювенальної превенції в сучасних безпекових умовах.

Важливим емпіричним підґрунтям для оцінювання результативності ювенальної превенції є статистичні дані щодо динаміки правопорушень, учинених дітьми, а також кримінальних правопорушень, вчинених стосовно неповнолітніх. Згідно зі Звітом Національної поліції України про результати роботи у 2024 році, упродовж зазначеного періоду зафіксовано зниження кількості кримінальних правопорушень, учинених дітьми, на 4% – з 3,0 тис. у 2023 році до 2,9 тис. у 2024 році [1]. Особливо показовим є скорочення кількості тяжких та особливо тяжких злочинів, учинених неповнолітніми, на 8 %, що свідчить про певний стабілізаційний ефект превентивних заходів.

Структурний аналіз правопорушень засвідчує, що у 2024 році переважали майнові кримінальні правопорушення, зокрема крадіжки, які становили близько третини від загальної кількості, а також шахрайства та злочини у сфері незаконного обігу наркотичних засобів. Водночас фіксується зменшення кількості грабежів та розбоїв за участю неповнолітніх [1].

Показовою є й позитивна динаміка щодо кримінальних правопорушень, учинених стосовно дітей: їх кількість зменшилася на 26 %, а кількість потерпілих дітей – майже на 45% [1]. Така статистика дозволяє дійти висновку, що системна превентивна діяльність, реалізована на засадах міжвідомчої взаємодії, сприяє не лише зниженню криміногенного навантаження у дитячому середовищі, а й посиленню реального захисту прав дитини.

Наведені статистичні показники свідчать не лише про кількісні зміни у стані правопорядку в дитячому середовищі, а й актуалізують питання якісного виміру превентивної діяльності, зокрема з погляду організаційно-правових механізмів її забезпечення. У цьому контексті особливого значення набуває наукове осмислення міжвідомчої взаємодії як системного явища, що виходить за межі епізодичної координації дій окремих суб'єктів та потребує належного інституційного закріплення. Саме на цю обставину звертає увагу О.Ю. Салманова, яка обґрунтовує необхідність розгляду міжвідомчої взаємодії як складової адміністративно-правового механізму державної політики у сфері протидії соціально небезпечним явищам, що безпосередньо впливають на реалізацію та захист прав дітей. Вчена вважає, що ключовою проблемою ефективної протидії домашньому насильству є недостатній рівень міжвідомчої взаємодії між Національною поліцією та іншими суб'єктами публічної влади і громадянського суспільства. Вона наголошує, що попри наявність розгалуженої нормативно-правової бази, міжвідомча координація часто має формальний характер, що зумовлено прогалинами у правовому регулюванні, відсутністю персоналізованої відповідальності посадових осіб, а також недосконалістю механізмів обміну інформацією. Окрему увагу приділено необхідності цифровізації міжвідомчої взаємодії та адаптації її процедур до умов воєнного стану як обов'язкової умови підвищення результативності державної політики у цій сфері [2, с. 326].

Підтримуючи загальні висновки О.Ю. Салманової, вважаємо, що інституціоналізація міжвідомчої взаємодії має виходити за межі сфери протидії домашньому насильству та розглядатися як базова умова результативності ювенальної превенції загалом. У сучасних умовах воєнного та поствоєнного періодів особливої актуальності набуває створення єдиного, нормативно закріпленого механізму взаємодії між поліцією, освітніми, соціальними та медичними інституціями, орієнтованого на раннє виявлення ризиків, захист прав дитини та попередження повторної віктимізації. Без такої системної моделі превентивна діяльність залишатиметься фрагментарною та ситуаційною.

На думку В.В. Дудченка, ефективність ювенальної превенції безпосередньо залежить від системної адміністративно-правової взаємодії підрозділів ювенальної превенції Національної поліції з органами місцевого самоврядування, яка має ґрунтуватися на принципі пріоритетності інтересів дитини, чітко визначених повноваженнях, договірних формах співпраці та запровадженні спільних профілактичних програм на регіональному рівні [3, с. 135].

На нашу думку, підходи, запропоновані В.В. Дудченком, є концептуально обґрунтованими та актуальними, однак в умовах воєнного і поствоєнного періодів вони потребують подальшого розвитку шляхом чіткого нормативного закріплення обов'язковості міжвідомчої взаємодії та посилення

відповідальності суб'єктів за її неналежну реалізацію. Особливо важливим є поєднання організаційних механізмів із цифровими інструментами координації, що дозволить забезпечити оперативність реагування, системність превентивних заходів і реальний захист прав дитини.

Важливі теоретико-прикладні орієнтири інституціоналізації міжвідомчої взаємодії у сфері запобігання насильству щодо дітей сформульовані С.В. Альошкіною, К.Л. Бойчук, О.В. Даценко та О.В. Ковальновою, які розглядають поліцію як системоутворюючий елемент місцевої моделі протидії домашньому насильству. Автори наголошують, що ефективність превентивної діяльності на локальному рівні забезпечується не стільки ізольованими правоохоронними заходами, скільки включенням поліції до сталої мережі міжвідомчої взаємодії з органами місцевого самоврядування, соціальними службами, закладами освіти та інститутами громадянського суспільства. Такий підхід акцентує на необхідності чіткого нормативного визначення ролей суб'єктів, процедур координації та спільної відповідальності за результати захисту прав дитини, що повністю кореспондує з концепцією інституціоналізації міжвідомчої взаємодії як умови результативності ювенальної превенції [4, с. 178].

У літературі зазначається, що ефективність запобігання правопорушенням серед неповнолітніх безпосередньо залежить від рівня узгодженості дій органів місцевого самоврядування та підрозділів ювенальної превенції, системності профілактичних заходів, налагодженого обміну інформацією та інституційного закріплення механізмів міжвідомчої взаємодії [5, с. 38].

Продовжуючи наукове осмислення проблематики інституціоналізації міжвідомчої взаємодії у сфері ювенальної превенції, доцільно звернутися до положень дисертаційного дослідження Н.В. Семікоп, у якому комплексно проаналізовано адміністративно-правове забезпечення діяльності Національної поліції України щодо захисту дітей від домашнього насильства. Авторка обґрунтовано виходить з того, що ефективність захисту прав дитини у цій сфері не може бути забезпечена виключно зусиллями поліції як окремого суб'єкта публічної влади, а потребує функціонування розгалуженої системи суб'єктів запобігання та протидії, об'єднаних сталими механізмами міжвідомчої взаємодії. У дисертації підкреслюється, що саме міжсекторальна координація дій поліції, служб у справах дітей, органів місцевого самоврядування, закладів освіти, охорони здоров'я та громадських організацій створює реальні передумови для раннього виявлення ризиків, своєчасного реагування та мінімізації негативних наслідків для дитини. Важливим є висновок Н.В. Семікоп про дуалістичний характер взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами у сфері захисту дітей, яка поділяється на внутрішню (в межах поліцейської системи) та зовнішню (з іншими державними і недержавними інституціями). При цьому саме зовнішня взаємодія, на думку дослідниці, залишається найбільш уразливою ланкою адміністративно-правового механізму через фрагментарність нормативного регулювання, відсутність єдиних стандартів обміну інформацією та недостатній рівень персоніфікованої відповідальності за результати спільної діяльності [6, с. 139]. Особливої актуальності ці проблеми набувають в умовах воєнного стану, коли традиційні канали комунікації між суб'єктами ускладнені, а потреба у швидкому реагуванні на загрози правам дитини суттєво зростає.

На наш погляд, принциповим для розвитку сучасної моделі ювенальної превенції є усвідомлення того, що її ефективність не може ґрунтуватися виключно на реактивних заходах, спрямованих на фіксацію та припинення вже вчинених правопорушень. Натомість ключовим має стати нормативне закріплення цілісної моделі міжвідомчої взаємодії у сфері захисту прав дитини, яка поєднує превентивні, соціально-орієнтовані та реабілітаційні компоненти в єдину систему скоординованих дій. Саме така модель здатна забезпечити попереднє виявлення факторів ризику, своєчасне втручання та подальший супровід дитини з боку відповідних інституцій. За відсутності інституційно оформлених механізмів міжвідомчої взаємодії діяльність у сфері ювенальної превенції набуває фрагментарного та ситуативного характеру, що зумовлює дублювання функцій, розпорошення ресурсів і зниження загальної результативності превентивних заходів. У таких умовах окремі суб'єкти діють ізольовано, без єдиної стратегії та узгоджених процедур, що унеможлиблює досягнення сталої превентивного ефекту. Отже, інституціоналізація міжвідомчої взаємодії має розглядатися не як допоміжний організаційний інструмент, а як базова умова формування системної, орієнтованої на інтереси дитини ювенальної превенції, здатної ефективно функціонувати як у звичайних, так і в умовах воєнного та поствоєнного періодів.

Логічним продовженням зазначених підходів є наукові положення, сформульовані О.В. Крижановською, яка досліджує форми реалізації взаємодії Національної поліції з органами публічної влади у сфері забезпечення правопорядку. Хоча предмет її дослідження має ширший характер, запропоновані авторкою теоретичні висновки є повністю релевантними для сфери ювенальної превенції. Зокрема, О.В. Крижановська обґрунтовує, що взаємодія поліції з органами публічної влади повинна здійснюватися у чітко визначених організаційних та процесуальних формах, які забезпечують узгодженість дій, недопущення дублювання повноважень і підвищення загальної результативності превентивної діяльності [7, с. 80]. Науково значущим є висновок дослідниці про те, що ефективна взаємодія у сфері забезпечення правопорядку має ґрунтуватися на принципі чіткого

«поділу повноважень» між органами державної влади, місцевого самоврядування та громадськими інституціями, поєднаному з механізмами координації та інформаційного обміну [7, с. 82]. У контексті ювенальної превенції це означає необхідність законодавчо визначити роль кожного суб'єкта у системі захисту прав дитини, закріпити процедури спільного планування та реалізації профілактичних заходів, а також створити умови для постійної комунікації між ними.

Таким чином, узагальнення наукових підходів Н.В. Семікоп та О.В. Крижановської дозволяє дійти висновку, що інституціоналізація міжвідомчої взаємодії є не допоміжним, а системоутворюючим елементом адміністративно-правового механізму ювенальної превенції. Саме вона забезпечує перехід від фрагментарних превентивних заходів до цілісної моделі захисту прав дитини, адаптованої до умов воєнного стану та орієнтованої на довгострокову стабілізацію безпекового середовища.

Розвиваючи ідею системності ювенальної превенції, О.В. Кузніченко та А.О. Стариченко обґрунтовують, що діяльність Національної поліції у сфері охорони прав дітей за своєю сутністю не може бути ефективною поза межами розгалуженої системи внутрішньої та зовнішньої взаємодії. Автори наголошують, що саме багатосуб'єктний характер ювенальних правовідносин зумовлює необхідність переходу від відомчо-ізолюваної моделі до партнерської моделі взаємодії, у межах якої поліція виступає не лише суб'єктом правозастосування, а й активним учасником спільної діяльності з іншими інституціями. Науковці слушно підкреслюють, що лише через постійну та інституційно оформлену взаємодію можливе досягнення сталого превентивного ефекту, зміцнення правової культури та зниження рівня протиправної поведінки у дитячому середовищі [8, с. 320].

Інший важливий аспект міжвідомчої взаємодії у сфері ювенальної превенції розкрито у дослідженні Т. Я. Назар, яка зосереджується на практичних методах співпраці підрозділів ювенальної превенції Національної поліції та центрів соціальних служб. Вчена виходить з того, що профілактика правопорушень серед дітей є багаторівневим процесом, який потребує поєднання владно-розпорядчих, координаційних та соціально-психологічних впливів. Особливого значення, на її думку, набувають саме координаційні методи, що забезпечують узгодженість дій суб'єктів профілактики, обмін релевантною інформацією та спільне прогнозування ризиків. Водночас дослідниця справедливо констатує, що відсутність комплексного нормативного оформлення механізмів такої взаємодії знижує її результативність та перешкоджає реалізації повного превентивного потенціалу ювенальної превенції [9, с. 80].

Наведені наукові підходи переконливо свідчать, що результативність ювенальної превенції визначається не окремими заходами, а ступенем нормативно й організаційно забезпеченої міжвідомчої взаємодії. Саме її інституціоналізація дозволяє забезпечити системність превентивного впливу, орієнтацію на інтереси дитини та сталість позитивних результатів у довгостроковій перспективі.

У контексті посилення ролі громад у забезпеченні прав дитини заслуговує на увагу позиція К.А. Гурковської, яка розглядає взаємодію дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади з підрозділами ювенальної превенції як ключовий елемент локальної моделі захисту прав дітей. Авторка підкреслює, що наближеність цих поліцейських до населення, їх постійна комунікація з органами місцевого самоврядування та соціальними службами створюють передумови для ефективної профілактики правопорушень серед дітей [10, с. 58]. Такий формат взаємодії, дозволяє трансформувати ювенальну превенцію з реактивної діяльності у проактивну систему захисту прав дитини на рівні громади.

Подальше поглиблення наукового аналізу інституціоналізації ювенальної превенції в умовах воєнного стану потребує звернення до досліджень, у яких відповідна проблематика розглядається крізь призму трансформації функцій і місця ювенальної поліції у системі публічного адміністрування та забезпечення прав дитини. У цьому контексті особливий інтерес становлять наукові підходи Є. Кобка та В. Ортинського, які акцентують увагу на різних, але взаємодоповнювальних аспектах функціонування ювенальної превенції в кризових безпекових умовах.

Так, Є. Кобко розглядає підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України як повноцінних суб'єктів публічного адміністрування, діяльність яких у період воєнного стану набуває комплексного міжгалузевих характеру. Автор обґрунтовує, що сучасна ювенальна превенція поєднує правоохоронні, управлінські та соціально-превентивні функції. Воєнний стан, на думку дослідника, актуалізує необхідність посилення координаційної ролі підрозділів ювенальної превенції, які мають забезпечувати узгодженість дій суб'єктів захисту прав дитини та оперативне реагування на нові ризики і загрози [11, с. 51].

Натомість В. Ортинський зосереджує увагу не стільки на інституційному статусі підрозділів ювенальної превенції, скільки на їх функціональній трансформації в умовах воєнного стану. Учений підкреслює, що в період збройного конфлікту діяльність ювенальної превенції має бути зорієнтована насамперед на забезпечення безпеки дитини, збереження її життя та здоров'я, а також на реалізацію принципів міжнародного гуманітарного права у національній правозастосовній практиці. На думку В. Ортинського, ювенальна превенція в умовах війни набуває посиленої превентивної

спрямованості, поєднуючи класичні правоохоронні функції з соціально-захисними, реабілітаційними та координаційними заходами. Автор наголошує, що саме комплексний характер діяльності органів ювенальної превенції, спрямований на запобігання правопорушенням серед дітей, виявлення причин і умов девіантної поведінки та усунення відповідних ризиків, створює підґрунтя для реального гарантування прав і свобод неповнолітніх у кризових безпекових умовах [12, с. 5].

О.В. Крижановська зазначає, що в умовах воєнного стану функціональне навантаження на Національну поліцію України, зокрема на підрозділи ювенальної превенції, істотно зростає, оскільки саме ці суб'єкти забезпечують першочерговий захист прав дітей у кризових безпекових ситуаціях. Дослідниця наголошує, що ефективність такої діяльності має ґрунтуватися на дотриманні міжнародних стандартів захисту прав дитини, насамперед положень Конвенції ООН про права дитини, а також на активній міжвідомчій взаємодії з соціальними, медичними й освітніми інституціями. Вчена підкреслює, що правоохоронна діяльність у сфері ювенальної превенції не повинна обмежуватися виключно реагуванням на правопорушення, а має охоплювати комплекс превентивних і реабілітаційних заходів, спрямованих на недопущення віктимізації неповнолітніх та формування безпечного середовища їх розвитку. Окрему увагу приділено необхідності підвищення професійної підготовки поліцейських у питаннях прав дитини та впровадження гуманістичних, дитиноцентрованих підходів у щоденну правоохоронну практику [13, с. 156].

Наведені наукові підходи у своїй сукупності засвідчують, що ювенальна превенція в умовах воєнного стану трансформується у комплексний адміністративно-правовий механізм, ефективність якого визначається не лише обсягом формально закріплених повноважень, а й здатністю забезпечити скоординовану, міжвідомчу та дитиноцентровану діяльність. У сучасних безпекових умовах пріоритет має надаватися превентивній складовій ювенальної діяльності, зорієнтованій на раннє виявлення ризиків, запобігання віктимізації та мінімізацію негативних соціальних наслідків для дитини. Вважаємо, що саме поєднання управлінського, правоохоронного та соціально-захисного компонентів, підкріплене належним рівнем професійної підготовки поліцейських і впровадженням гуманістичних підходів у практику, створює передумови для формування стійкої моделі захисту прав дитини, адаптованої до викликів воєнного та поствоєнного періодів.

Розвиваючи наукові підходи до розуміння міжвідомчої взаємодії, О.В. Крижановська розглядає її як складову адміністративно-правового механізму забезпечення правопорядку, яка в умовах воєнного стану набуває підвищеної регулятивної та координаційної значущості. Авторка обґрунтовує, що саме інституційне закріплення форм взаємодії, процедур прийняття узгоджених управлінських рішень і механізмів інформаційного обміну створює передумови для стабільності публічного адміністрування та унеможливорює фрагментацію дій суб'єктів влади [14, с. 403]. Застосування такого підходу у сфері ювенальної превенції дозволяє розглядати міжвідомчу взаємодію не як допоміжний організаційний інструмент, а як необхідну умову забезпечення безперервного та системного захисту прав дитини. В умовах воєнного стану інституціоналізована взаємодія поліції з освітніми, соціальними та медичними інституціями виступає ключовим чинником результативності превентивної діяльності, забезпечуючи узгодженість правоохоронних, соціально-захисних і реабілітаційних заходів та їх адаптацію до змінного безпекового середовища.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати авторський підхід до розуміння інституціоналізації міжвідомчої взаємодії у сфері ювенальної превенції як цілеспрямованого адміністративно-правового процесу нормативного, організаційного та процедурного закріплення стійкої, обов'язкової та скоординованої співпраці між підрозділами ювенальної превенції Національної поліції України, органами місцевого самоврядування, службами у справах дітей, освітніми, соціальними, медичними установами та інститутами громадянського суспільства з метою запобігання правопорушенням серед неповнолітніх і забезпечення ефективного захисту прав дитини. Така інституціоналізація виходить за межі епізодичної координації дій і формує системний адміністративно-правовий механізм ювенальної превенції.

Результати аналізу свідчать, що саме відсутність інституційно оформлених механізмів міжвідомчої взаємодії зумовлює фрагментарність превентивної діяльності, дублювання функцій, розпорощення ресурсів та зниження її результативності, особливо в умовах воєнного стану. Натомість інституціоналізована взаємодія забезпечує узгодженість управлінських рішень, чіткість розмежування повноважень і створює передумови для переходу від реактивної до проактивної, моделі ювенальної превенції, орієнтованої на забезпечення та пріоритетний захист прав і законних інтересів дитини.

З огляду на це, доцільним є: по-перше, нормативне закріплення обов'язковості міжвідомчої взаємодії у сфері ювенальної превенції з визначенням єдиних стандартів координації та обміну інформацією; по-друге, інституційне оформлення постійно діючих координаційних механізмів на регіональному та місцевому рівнях; по-третє, впровадження цифрових інструментів міжвідомчої взаємодії з урахуванням умов воєнного та поствоєнного періодів; по-четверте, посилення персоналізованої відповідальності суб'єктів за неналежну реалізацію спільних превентивних заходів.

Реалізація зазначених пропозицій сприятиме формуванню цілісної, стійкої та ефективної системи ювенальної превенції, здатної забезпечити реальний захист прав дитини й стабілізацію безпечного середовища в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2024 році. URL: https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/planu2024/Zvit_pf_2024.pdf.
2. Салманова О.Ю. Адміністративно-правові засади міжвідомчої взаємодії Національної поліції України з іншими суб'єктами протидії домашньому насильству в умовах сьогодення. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2025. № 2(35). частина 2. С. 314-329. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2025.2.57>.
3. Дудченко В.В. Адміністративно-правові засади взаємодії органів ювенальної превенції та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання правопорушенням у дитячому середовищі: дис. ... д-ра філософії: 081. Суми, 2022. 238 с.
4. Роль і завдання поліції в місцевій системі запобігання та протидії домашньому насильству: посіб. / С.В. Альошкін, К.Л. Бойчук, О.В. Даценко, О.В. Ковальова / за заг. ред. А.Б. Благої. К., 2023. 221 с.
5. Кубаєнко А., Ульянов О., Крижановська О. Превентивна діяльність підрозділів Національної поліції України: навчально-методичний посібник Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Юридична література, 2024. 128 с.
6. Семікоп Н.В. Адміністративно-правове забезпечення діяльності Національної поліції України щодо захисту дітей від домашнього насильства: дис. ... д-ра філос. за спец. 081 «Право». Одеса, 2024. 248 с.
7. Крижановська О.В. Форми реалізації взаємодії Національної поліції з органами публічної влади у сфері забезпечення правопорядку. *Право і державне управління*. 2020. № 1. Т. 1. С. 78–84. DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.1-1.12>.
8. Кузніченко О.В., Стариченко О.О. Проблеми взаємодії в діяльності Національної поліції по охороні прав дітей. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 7. С. 317-321. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-7/80>.
9. Назар Т.Я. Методи взаємодії підрозділів ювенальної превенції національної поліції та центрів соціальних служб у профілактиці правопорушень серед дітей. *Приватне та публічне право*. 2020. № 3. С. 78-81. DOI <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2020.3.15>.
10. Гурковська К.А. Взаємодія дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади з підрозділами ювенальної превенції у сфері захисту прав дітей. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2022. Вип. 74, ч. 2. С. 55–59. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.74.42>.
11. Кобко Є. Підрозділи ювенальної превенції Національної поліції України в системі органів публічного адміністрування в умовах воєнного стану. *Юридичний вісник*. 2023. № 3. С. 47-52. DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v3.2023.6>.
12. Ортинський В. Ювенальна превенція в Україні: функціональні особливості в період воєнного стану. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2024. Т. 11, № 3. С. 1-8. <http://doi.org/10.23939/law2024.43.001>.
13. Крижановська О.В. Діти в умовах війни: роль Національної поліції у забезпеченні прав та захисті дітей. *Захист прав дитини в умовах військової агресії: матеріали міжнар. наук.практ. конф.* (м. Одеса, 23 червня 2022 р.). Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. С. 153-157.
14. Крижановська О.В. Взаємодія Національної поліції з силами безпеки та оборони як основа правопорядку в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 7. С. 401-405. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-7/93>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 5.01.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 26.01.2026

Дата публікації: 2.02.2026